

**ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА
З ПОЗАКЛАСНОЇ ВИХОВНОЇ РОБОТИ В ШКОЛІ**

Методичні настанови

Харків

Міністерство освіти і науки України
Департамент науки і освіти
Харківської обласної державної адміністрації
Комунальний заклад
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради

**ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА
З ПОЗАКЛАСНОЇ ВИХОВНОЇ РОБОТИ В ШКОЛІ**

Методичні настанови

Харків, 2014

УДК 378.147:[37.017.4:373 (072)

П 69

Укладач І. П. Упатова – канд. пед. наук, професор кафедри педагогіки та психології, керівник навчально-наукового центру Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

Рецензенти:

Харківська Алла Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної роботи Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

Молчанюк Ольга Василівна – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри природничих дисциплін Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

П 69 Педагогічна практика з позакласної виховної роботи в школі. Методичні настанови / укладач І. П. Упатова; Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради Харків, 2014. 51 с.

Методичні настанови укладено відповідно до вимог освітньо-професійної програми з педагогічної практики «Позакласна виховна робота в школі» і спрямовані на вирішення завдань вдосконалення професійної підготовки бакалаврів педагогічних закладів вищої освіти.

У матеріалах запропоновано зміст педагогічної практики з позакласної виховної роботи, методичку її організації і проведення, настанови та вимоги до складання і ведення щоденника практики, конспекту виховного заходу, підготовки та методички проведення виховного заходу, наведено приклади аналізу виховного заходу, форм і методів контролю педагогічної практики.

Запропоновані матеріали розраховані на бакалаврів, магістрів та викладачів педагогічних закладів вищої освіти.

УДК 378.147:[37.017.4:373 (072)

Затверджено на засіданні науково-методичної ради Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

Протокол № 4 від 12 лютого 2014 р.
Голова науково-методичної ради академії _____ А. А. Харківська

© Упатова І. П., 2014

ЗМІСТ

Передмова	4
Мета та завдання, зміст та організація педагогічної практики з позакласної виховної роботи в школі.....	5
Методичні настанови щодо організації педагогічної практики з позакласної виховної роботи в школі	8
Методичні настанови щодо керівництва та контролю практики з позакласної виховної роботи	9
Вимоги до підбиття підсумків педагогічної практики	12
Методичні настанови та практичний матеріал до змісту, підготовки та проведення виховного заходу	17
Методичні настанови до аналізу та самоаналізу виховного заходу	30
Література.....	32
Додатки.....	33
Додаток А. Зразок оформлення, складання і ведення щоденника з практики «Позакласна виховна робота в школі»	33
Додаток Б. Зразок складання і оформлення плану-конспекту з практики «Позакласна виховна робота в школі»	34
Додаток В. Орієнтовна тематика позакласних виховних заходів (годин спілкування)	35
Додаток Г. Методична розробка виховного заходу	38
Додаток Д. Самоаналіз залікового виховного заняття студентки	46
Додаток Е. Орієнтовні питання для консультації студентів на початку педагогічної практики	47
Додаток Ж. Питання для аналізу виховної роботи у класі та складання психолого-педагогічної характеристики класу	49

ПЕРЕДМОВА

Підвищення якості педагогічної освіти, забезпечення її мобільності, конкурентоздатності на ринку праці вимагає подальшого вдосконалення організації та проведення педагогічної практики у вищих навчальних закладах. Тому в системі професійної підготовки вчителів важливе місце посідає практика з «Позакласної виховної роботи в школі», що ґрунтується на теоретичних знаннях студентів, отриманих під час лекцій, практичних, семінарських занять та самостійної роботи з основних дисциплін.

Педагогічна практика доповнює та збагачує теоретичну підготовку студентів, створює умови для вироблення в них умінь та навичок, необхідних для навчання та виховання учнів початкової школи. Під час проходження практики студенти вдосконалюють особистий педагогічний досвід і набувають відповідних професійних умінь та навичок у роботі з молодшими школярами.

У наведених методичних рекомендаціях розкривається зміст педагогічної практики з «Позакласної виховної роботи», методика її організації і проведення.

Подано рекомендації та вимоги до складання і ведення щоденника практики, конспекту виховного заходу, підготовки та методики його проведення, наведено приклади аналізу виховного заходу, форм і методів контролю педагогічної практики, пропонуються критерії оцінювання студентів під час проходження педагогічної практики, необхідна документація, зразки якої розміщено в додатках, наводиться список літератури.

Підсумки педагогічної практики підбиваються у формі практичної конференції, під час якої здійснюється аналіз діяльності студентів та оцінювання результатів роботи.

Педагогічна практика в системі навчання у ВНЗ є компонентом практичної професійної підготовки до педагогічної діяльності в загальноосвітніх навчальних закладах й спрямована на набуття навичок здійснення навчально-виховного процесу у них, сприяє формуванню вмінь виховної роботи майбутніх учителів.

Для роботи з кожним студентом планується 4 години на один семестр.

Наприклад, якщо у групі 25 осіб, то для навантаження на викладача планується 100 годин, якщо 17 студентів, то 72 години.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ, ЗМІСТ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ З ПОЗАКЛАСНОЇ ВИХОВНОЇ РОБОТИ В ШКОЛІ

Метою педагогічної практики «Позакласна виховна робота в школі» є:

- набуття студентами уявлень про характер, зміст, форми і методи виховної роботи в школі, про функціональні обов'язки учителів як вихователів;
- формування вмінь планувати і проводити позаурочні виховні заходи з учнями класу, колективами дитячих об'єднань у групах подовженого дня;
- накопичення уявлень про характер і зміст позакласної виховної діяльності та функціональні обов'язки учителів, вихователів;
- вивчення специфіки організації позакласної виховної роботи в умовах різного типу шкіл;
- оволодіння методами і прийомами вивчення вікових та індивідуальних особливостей школярів.

Завдання педагогічної практики з позакласної виховної роботи такі:

1. Вивчити специфіку організації виховної роботи з молодшими школярами в умовах різних типів шкіл.
2. Ознайомитись із педагогічним колективом, системою роботи класного керівника (вчителя початкових класів), вихователя групи подовженого дня.
3. Ознайомитися з навчально-матеріальною базою школи та шкільною документацією.
4. Оволодіти вміннями планувати і вести виховну роботу з молодшими школярами у позаурочний час у класі, групі подовженого дня під керівництвом учителя-класовода і викладача – керівника практики від кафедри педагогіки та психології академії.
5. Вивчити психолого-педагогічні, вікові та індивідуальні особливості молодших школярів.
6. Визначити конкретні виховні цілі щодо процесу виховання, виходячи із загальної мети виховання з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів.
7. Засвоїти основні форми, методи і засоби позакласної виховної роботи з учнями початкових класів.
8. Спостерігати та аналізувати різні форми позакласної виховної роботи.
9. Здійснювати допомогу вчителям у проведенні виховної роботи з учнями в умовах школи.
10. Формувати професійну спрямованість, інтерес до педагогічної діяльності.

Зміст педагогічної практики з позакласної виховної роботи в школі

Під час проходження практики студенти обов'язково дотримуються відповідної програми, залучаються адміністрацією базових навчальних закладів до надання допомоги, характер якої відповідає профілю навчання і за тривалістю не заважає виконанню навчальних завдань, а також чітко виконують правила охорони праці та протипожежної безпеки з обов'язковим проходженням інструктажів.

1. У перший день практики студенти знайомляться з навчально-матеріальною базою школи, зустрічаються з директором, завучем початкової школи, учителями початкових класів, знайомляться з планами виховної роботи, досвідом роботи вчителів.

Оформлюють щоденники педагогічної практики: переписують у свої щоденники плани виховної роботи вчителів, вихователів. На підставі цього плану і рекомендацій викладача – керівника практики від кафедри педагогіки та психології академії, учителя-класовода студент складає індивідуальний план-графік роботи на семестр і затверджує його у викладача-керівника практики.

Подальша виховна робота проводиться відповідно до індивідуального плану-графіка роботи на семестр та індивідуального плану.

Студенти складають індивідуальний план проведення виховних заходів на семестр за формою:

Дата, клас	Вид діяльності, зміст	Аналіз діяльності
	<ul style="list-style-type: none"> – розподіл по класам; – знайомство зі школою: аналіз паспорта і уставу школи; екскурсія по школі (знайомство з навчальними кабінетами з усіх предметів, з бібліотекою, медичним кабінетом, їдальнею, актовим залом, спортзалом) ; – знайомство з учителем закріпленого класу; – вивчення плану виховної роботи школи; – вивчення плану виховної роботи вчителя; – ознайомлення з класною документацією; – знайомство з методикою перевірки щоденників учнів; – знайомство з обладнанням шкільного кабінету; – вивчення навчально-виховної роботи у класі (спостереження за проведенням уроків, позакласних заходів, спілкування з учнями на перерві, бесіди з учителями тощо); – виконання конкретної виховної роботи (виховні заходи різного напрямку та різні форми роботи); – оформлення щоденника педагогічної практики; – здійснення педагогічної допомоги окремим учням класу; – робота з метою надання допомоги вчителю (участь у підготовці та проведенні масових виховних заходів, роботі гуртків, виготовленні наочних посібників, випуску газети тощо); – відвідування класної години або інших виховних заходів; 	

	<ul style="list-style-type: none"> – відвідування уроків учителів початкової школи; – підготовка матеріалів до виховного заходу; – виконання завдання вчителя; – анкетування по виявленню мотивів навчання та інтересів школяра; – обробка анкет; – підготовка документації за підсумками практики. 	
--	---	--

2. Протягом навчального семестру кожен студент повинен провести 5 – 7 виховних заходів, одне з яких є заліковим, подати 5 –7 аналізів-спостережень виховних заходів.

3. Протягом усієї практики з виховної роботи:

– Здійснюють допомогу учителеві-класоводу у проведенні масових форм виховної роботи.

– Вивчають вікові та індивідуальні особливості молодших школярів.

– Складають конспекти виховних заходів.

– Проводять виховні заходи.

– Спостерігають за проведенням виховних заходів та здійснюють їх аналіз за формою.

МЕТОДИЧНІ НАСТАНОВИ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ З ПОЗАКЛАСНОЇ ВИХОВНОЇ РОБОТИ В ШКОЛІ

1. Підготовка студентів до практики з позакласної виховної роботи здійснюється під час вивчення психолого-педагогічних дисциплін, на факультативних заняттях, у педагогічних гуртках тощо.

2. Кожен студент проходить практику у визначеному класі (за кожним класом закріплюється по 1–3 практиканти, в залежності від кількості початкових класів у школі).

3. Студент-практикант повинен:

- з'являтися у школу за 15 хвилин до початку занять;
- виконувати правила внутрішнього розпорядку, адміністрації школи і керівників практики, дотримуватися правил техніки безпеки;
- виконувати всі види робіт, передбачені програмою педагогічної практики;
- проводити всі позакласні виховні заходи згідно з індивідуальним планом, активно брати участь в їх обговоренні та аналізі;
- вчасно, грамотно й охайно вести щоденник педагогічної практики за встановленою формою, регулярно давати його на перевірку і підпис учителю, керівникові практики;
- бути ввічливим, працьовитим, дисциплінованим і організованим;
- мати належний зовнішній вигляд.

Студент працює під керівництвом учителя класу, викладача – керівника практики від кафедри педагогіки та психології академії і виконує їх вказівки.

4. Староста групи практикантів складає для викладача-керівника практики від кафедри педагогіки та психології академії і керівника практики академії план-графік проведення педагогічної практики з виховної роботи.

5. Керівник практики протягом перших двох тижнів від початку практики складає і здає проректорові з педагогічної практики план-графік практики з позакласної виховної роботи студентів на півріччя.

МЕТОДИЧНІ НАСТАНОВИ ЩОДО КЕРІВНИЦТВА ТА КОНТРОЛЮ ПРАКТИКИ З ПОЗАКЛАСНОЇ ВИХОВНОЇ РОБОТИ

Контроль за практикою з «Позакласної виховної роботи в школі» здійснює: методист – викладач академії, який:

1. Організовує зустріч і знайомить студентів з директором школи, його заступниками, вчителями початкових класів.
2. Здійснює інструктаж учителів та інших педагогічних працівників, які залучаються до роботи зі студентами-практикантами.
3. Проводить інструктаж щодо проходження даного виду практики.
4. Безпосередньо керує педагогічною практикою групи студентів у школі.
5. Розподіляє практикантів по класах, проводить консультації, допомагає студентам у підготовці та проведенні виховних заходів.
6. Здійснює методичне керівництво і контроль за їхньою діяльністю.
7. Спостерігає роботу практикантів з дітьми, аналізує і оцінює якість їхньої роботи спільно з учителями, вихователями школи.
8. Здійснює контроль за веденням студентами звітної документації з педагогічної практики та перевіряє її після закінчення практики.
9. Веде встановлену документацію з керівництва педагогічною практикою студентів (графік проведення залікових занять, щоденник відвідування занять студентами-практикантами з аналізом залікових занять), своєчасно заповнює журнал педагогічної практики.
10. Надає завідувачу навчальної практики інформацію про успішність роботи студентів протягом навчального семестру.
11. Підтримує тісний зв'язок з адміністрацією та вчителями навчального закладу, які керують практикою студентів.
12. Допомагає оформити довідку на оплату праці вчителям за керівництво практикою студентів.

Учитель базового навчального закладу, який:

1. Знайомить студентів з психолого-педагогічними особливостями класу та індивідуальними особливостями окремих учнів.
2. Знайомить студентів з планом виховної роботи в даному класі й допомагає їм скласти план виховної роботи на період проходження практики в конкретному класі.
3. Надає студентам консультації, поради, рекомендації щодо змісту, форми виховного заходу за тиждень до його проведення.
4. Спостерігає за проведенням студентами всіх виховних заходів упродовж періоду практики.
5. Аналізує виховну роботу студентів самостійно і бере участь в аналізі та оцінці залікових заходів.
6. Своєчасно оцінює роботу студентів та заповнює щоденники практики.
7. Підтримує тісний зв'язок з керівником практики і інформує у разі необхідності про якість проходження студентами даного виду практики.

Методичні настанови до складання, ведення студентом-практикантом щоденника практики та його перевірки учителем базового навчального закладу

та методистом – викладачем академії:

Щоденник повинен складатися з таких розділів:

1. Загальні вимоги і рекомендації.

1.1. Відомості про школу:

- адреса;
- телефон;
- директор (прізвище, ім'я, по батькові);
- організатор позакласної виховної роботи (прізвище, ім'я, по батькові);
- учитель класу (прізвище, ім'я, по батькові);
- список класу (прізвище, ім'я, по батькові учнів).

1.2. Завдання на семестр.

2. План виховної роботи класу, за яким закріплений студент.

3. Індивідуальний план роботи практиканта, затверджений керівником практики, узгоджений з учителем класу за формою:

№	Зміст роботи	Термін виконання	Примітка

У плані у графі «примітка» зазначаються пробні та залікові заняття.

4. Облік проведеної роботи практиканта (на розвороті зошита) за формою:

№	Дата	Вид роботи	Коротка характеристика	Оцінка	Підпис

5. Спостереження і аналіз виховних заходів студентів-одногрупників записувати за формою:

Аналіз виховного заходу

ПІБ студента-практиканта : _____

Дата: _____ Клас: _____

Форма заходу: _____

Тема: _____

Мета заходу: _____

Мета відвідування: _____

Параметри аналізу перебігу заняття	Особисті враження	
	Позитивні аспекти заходу (методичні досягнення)	Методичні проблеми заходу (зауваження та побажання)
I. Аналіз готовності педагога		
II. Процес підготовки		
III. Проведення заходу: 1. Організація 2. Зміст 3. Методика 4. Підсумки (рефлексія) проведення		
IV. Результати виховного заходу		
V. Загальні педагогічні висновки		
VI. Методичні рекомендації		

6. *Плани-конспекти виховних заходів розробляти за такою формою:*

- дата, тема, мета, обладнання, перебіг заняття. Конспект заняття має бути підписаний учителем школи і керівником практики (заліковий);
- залікові чи пробні заняття оформляються титульною сторінкою.

7. *Заключний розділ (у кінці щоденника).*

Дата	Зауваження і побажання з організації та проведення практики, ведення щоденника	Оцінка та підпис

Записи у щоденнику необхідно вести охайно, грамотно. Зберігати щоденник до закінчення практики, подавати його на перевірку методисту та завідувачу практики.

Перевірка щоденника здійснюється двічі за семестр.

ВИМОГИ ДО ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Вимоги до знань, практичних умінь і навичок студентів

Студент-практикант повинен знати:

- план виховної роботи вчителя початкових класів: зміст, структура, вимоги до побудови;
- види ігор, можливості їх використання у вихованні молодших школярів;
- форми і методи виховання учнів початкових класів у позаурочний час;
- види бесід (пізнавальні, етичні, естетичні), методика їх підготовки і проведення.

Студент-практикант повинен уміти:

- спостерігати та аналізувати виховний процес у школі;
- аналізувати завдання, зміст виховної роботи у початковій школі;
- планувати свою роботу відповідно до вікових та індивідуальних особливостей учнів, можливостей дитячого колективу;
- організувати дитячий колектив на виконання поставлених завдань;
- проектувати і конструювати різні форми виховної роботи: а) вміти визначити тему, мету виховного заходу, цікаво і доступно спланувати його проведення; б) вміти дібрати матеріал відповідно до мети виховного заходу, зацікавити учнів; в) вміти дібрати методи і прийоми вивчення особливостей учнів, враховувати їх у своїй роботі; г) підібрати наочні методи до виховного заходу; д) скласти конспект виховного заходу;
- проводити різні види позакласної виховної роботи (бесіди, виховні години, збори, свята, ранки, подорожі, змагання, ігри, конкурси): а) вміти цікаво оголосити тему заходу, доступно і послідовно її розкрити; б) використовувати різноманітні види позанавчальної роботи відповідно до віку; в) використовувати наочні засоби; г) спілкуватися з учнями, підтримувати їх увагу, дисципліну; д) оцінювати ефективність виховного заходу;
- спостерігати, записувати та аналізувати різні форми позакласної виховної роботи.

КОНТРОЛЬ І ОЦІНЮВАННЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ ЗНАНЬ, ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК І УМІНЬ СТУДЕНТІВ

I. Орієнтовні критерії оцінок залікових занять студентів-практикантів

Відмінно: відмінна оцінка ставиться заняття, яке відповідає таким вимогам: своєчасно підготовлено і перевірено все необхідне обладнання, виготовлені наочні посібники, своєчасно підготовлений і затверджений конспект. Вдало підібраний додатковий матеріал, що відповідає темі, меті та завданням заходу. На високому рівні вирішуються розвивальні та виховні завдання, тему розкрито цікаво, доступно. Структура заходу, методи і прийоми виховання строго відповідають логіці теми і мети заняття. Висновки та узагальнення відображають основну думку виховного заходу. Методичні та змістовні помилки або неточності не допускаються.

Обладнання до заходу і весь наочний матеріал використовується доцільно, дозування часу відповідає розвивально-виховним завданням, оцінка пізнавальної діяльності учнів класу коментується, коментарі носять виховуючий характер.

Практикант добре вивчив психолого-педагогічні, вікові особливості учнів класу, правильно реагує на їх поведінку, організовується і спрямовується їх активна самостійна робота, методично доцільно сполучаються різні форми діяльності (індивідуальні, парні, групові, колективні фронтальні).

Самоаналіз виховного заходу розгорнутий, критичний.

Добре: оцінка ставиться у разі, якщо заняття підготовлено та перевірено вчасно (конспект); доцільно підібране основне обладнання та додатковий матеріал до виховного заходу; тема розкрита цікаво і доступно; побудова заходу, методи і прийоми виховання передбачають дозування часу, в основному відповідають цілям і задачам виховання, віковим особливостям учнів; намічені виховні та розвивальні завдання виконані повністю; клас залучається до активної роботи, заохочується і спрямовується самостійна робота учнів; під час заходу вміє усунути допущені помилки; матеріал виховного заходу зрозумілий для школярів і в основному засвоєний; практикант знає психолого-педагогічні, вікові особливості учнів класу і володіє ними.

Серед методичних недоліків спостерігаються: незначні відхилення від логіки викладу матеріалу, недостатньо чітко пояснюються нові слова; записи на дошці розкидані, не систематизовані; мотивування до діяльності здійснюється не переконливо.

Здійснює правильний, хоча і недостатньо розгорнутий аналіз проведеного заходу.

Задовільно: оцінка ставиться у разі, якщо заняття (конспект уроку і обладнання до нього) підготовлені своєчасно, але вся підготовка до заходу ведеться при значній допомозі методиста або вчителя.

Виховні завдання заходу в основному виконані; тема розкрита доступно, послідовно. Багато учні залучаються до активної роботи. Основні положення змісту виховного заходу учнями засвоєні.

Однак, в ході заняття допущені незначні помилки за змістом, у промові вчителя, під час використання обладнання і засобів виховного заходу; допускалась недбалість, невпевненість.

Допущені прорахунки в розподілі часу на окремі частини заходу, спостерігаються методичні помилки під час його реалізації.

Практикант не завжди правильно, і своєчасно реагує на порушення учнями дисципліни в класі.

Самоаналіз виховного заходу не достатньо повний і розгорнутий, відсутні навички педагогічної рефлексії.

Незадовільно: оцінюється виховний захід, на якому виховні та розвивальні завдання не вирішено, допускалися суттєві помилки в змісті виховного заходу (при викладі основного матеріалу, в управлінні класом тощо), Які не помічалися помилки у відповідях учнів, план виховного заходу виконаний не в повному обсязі. Виховна спрямованість заходу невисока.

Студент, який несвоєчасно або недбало (недостатньо добре) підготувався до заходу, несвоєчасно або недбало написав конспект, чи не підготував обладнання до нього тощо, до заходу не допускається і йому виставляється незадовільна оцінка.

Студенту, який відмовився проводити виховний захід або не з'явився на нього з неповажної причини, виставляється незадовільна оцінка і ставиться питання про його подальше проходження педпрактики

ПІДСУМКОВА ОЦІНКА РОБОТИ СТУДЕНТА ПІД ЧАС ПРАКТИКИ

Підсумкова оцінка роботи студента повинна враховувати рівень виконання всіх завдань педагогічної практики з позакласної виховної роботи в школі. Оцінка виставляється на основі обговорення і згоди думок учителя початкових класів та викладача – керівника практики від кафедри педагогіки та психології академії.

Оцінка «відмінно» («А» – 90 –100) виставлялась, якщо:

- студент-практикант самостійно й ефективно проводив виховну роботу з учнями, проявляв творчість та ініціативність;
- впроваджував сучасні методи і засоби навчання;
- доцільно й правильно вибирав форми й методи виховної роботи, впливу на учнів, способи організації діяльності колективу та окремих учнів;
- володів організаторськими здібностями учителя-вихователя, уміннями використовувати в роботі досвід педагогів-новаторів;
- методично правильно складав план-конспект виховного заходу; програму спостереження;
- використовував психолого-педагогічні методики для вивчення особливостей учня й класного колективу;
- сприймався учнями позитивно, ефективно організовував різні форми виховної роботи, використовуючи низку доцільних методів;
- проводив обґрунтований аналіз отриманих результатів, а під час виконання методичних завдань виявляв глибину, науковість, обґрунтованість, доказовість;
- виявляє методичну обізнаність при самоаналізі та взаємоаналізі заходів, проведених однокурсниками.
- психолого-педагогічна характеристика класу й учня, складена ним, глибока, обґрунтована, наукова.

Оцінка «дуже добре» («В» – 82 –89) виставлялась, якщо студент-практикант:

- ефективно проводив виховну роботу з учнями; але за допомогою викладача-методиста практики від кафедри отримував добрі результати;
- доцільно й правильно вибирав форми й методи виховної роботи, впливу на учнів, способи організації діяльності колективу та окремих учнів;
- володів організаторськими здібностями учителя-вихователя, уміннями використовувати в роботі досвід педагогів-новаторів;
- методично правильно складав план-конспект виховного заходу; програму спостереження;

- використовував психолого-педагогічні методики для вивчення особливостей учня й класного колективу; психолого-педагогічна характеристика класу й учня, складена ним, глибока, обґрунтована, наукова.
- не завжди використовував низку доцільних методів;
- не завжди проводив методичний аналіз отриманих результатів, а під час виконання методичних завдань не виявляв глибину, науковість, обґрунтованість, доказовість;
- не завжди виявляє методичну обізнаність при самоаналізі та взаємоаналізі заходів, проведених однокурсниками.

Оцінка «добре» («С» – 74–81) виставлялась, якщо студент-практикант:

- не завжди виявляв самостійність при підготовці, частіше користувався готовими сценаріями виховних заходів учителів;
- мав методичні утруднення під час проведення та аналізу виховної роботи з учнями;
- не завжди доцільно використовував методи виховання;
- не завжди проводив методичний аналіз отриманих результатів, а під час виконання методичних завдань не виявляв глибину, науковість, обґрунтованість, доказовість;
- не завжди виявляв методичну обізнаність при самоаналізі та взаємоаналізі заходів, проведених однокурсниками;
- студент мав утруднення при виборі форм, методів, прийомів виховної роботи, але сумлінно відвідує практику, прислухається до зауважень, рекомендацій викладача – керівника практики від кафедри й намагається уникнути недоліків у подальшій роботі.
- психолого-педагогічна характеристика класу й учня, складена ним, недостатньо глибока, обґрунтована, наукова.

Оцінка «задовільно» («D» – 64–73; «E» – 60–63) виставлялась, якщо студент-практикант:

- не вмів визначати мету і завдання виховних заходів, обирати методи, форми роботи,
- допускав грубі помилки у плануванні та проведенні виховних заходів, не враховував індивідуальні та вікові особливості учнів, колективу класу,
- не виявляв ініціативу в ході практики.
- педагогічний самоаналіз і аналіз виховних заходів одногрупників проводив на низькому рівні.
- важко встановлював контакти з учнями, їх взаємини носили офіційно-формальний характер.

Оцінка «незадовільно з можливістю повторного складання» («FX» – 35–59; «F» – 0–34) може бути отримана, якщо студент-практикант лише частково виконав план виховної роботи, погано знає теорію і методику виховної роботи, у нього відсутні організаторські здібності – вміння керувати роботою колективу, організовувати колективні творчі справи тощо. При цьому студент не вміє здійснювати самоаналіз і аналіз заходів інших студентів, проявляє низький рівень

активності. Часто пропускає практику з виховної роботи, не оформив звітну документацію.

Поточною формою контролю є перевірка щоденників педагогічної практики, проведений заліковий захід, спостереження та аналіз занять, контроль відвідування бази практики студентом, бесіди з учителями навчального закладу щодо проведення виховної роботи у класі практикантом.

Підсумковою формою контролю наприкінці навчального семестру є залікове заняття та практична конференція за підсумками проведення педагогічної практики. Залік отримують студенти, які успішно виконали програму практики та отримали більше 60 балів.

Студент, який не виконав програми практики та отримав менше 60 балів, направляється на практику вдруге або відраховується із навчального закладу.

Рейтингова оцінка за практику

Ведення щоденника	Участь у методичній роботі школи	Проведення залікового заняття	Самоаналі з занять	Спостереження та взаємоаналіз занять	Загальна кількість балів
5 – 10	10 – 20	20 – 40	5 – 10	10 – 20	60 – 100

МЕТОДИЧНІ НАСТАНОВИ ТА ПРАКТИЧНИЙ МАТЕРІАЛ ДО ЗМІСТУ, ПІДГОТОВКИ ТА ПРОВЕДЕННЯ ВИХОВНОГО ЗАХОДУ

*Педагогічне кредо: «не кажи – не вмію, кажи – навчуся!»
Народна мудрість*

1. ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ З ДІТЬМИ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

По-перше, 6 – 7-літні діти, які прийшли до 1 класу, повинні відчувати уважне, доброзичливе ставлення з боку вчителя у зв'язку з їх новою соціальною роллю – дитина стала школярем. Учитель повинен застосовувати в ході спілкування ігрові форми роботи, бо все ж таки провідною діяльністю дітей цього віку залишається гра. Молодший школяр, який прийшов до 1 класу, хоче навчатися: читати, писати, вирішувати задачі, однак для дитини цього віку особливим є не процес, а кінцевий результат. Малюки ще не знають, які труднощі їх очікують. Учитель повинен так організувати спілкування, щоб допомогти дитині відчувати себе впевненою, отримати радість від пізнання нового та закріпити бажання вчитися. У цьому вчителю допоможе організація ігрового спілкування, бо саме в ході гри формуються особистісні риси дитини, її ставлення до людей, до себе, до навколишнього світу. Підтвердження нашого припущення знаходимо в працях Л. С. Виготського. Він стверджує, що навчання стає плідним лише тоді, коли воно здійснюється в межах періоду, який визначається зоною найближчого розвитку. У цьому разі в учнів виникає інтерес до пізнавальної діяльності, прагнення подолати труднощі. Завдання сучасного вчителя – націлити дитину на завтрашній день, з'ясувати зону найближчого розвитку.

По-друге, для дітей 8 – 9-літнього віку особливу роль відіграють комфортні, гуманні взаємини між дітьми у класі, довіра з боку вчителя (взаємонавчання, взаємоконтроль, самоконтроль, спілкування між собою в парах, групах, колективі). Учитель організовує спілкування таким чином, щоб закріпити те бажання навчатися, яке виникло у другокласників, удосконалювати та збагачувати всі ті риси, які учні набули протягом першого року навчання у школі.

Другокласники в порівнянні з першокласниками більш самостійні й організовані, але вони більш хворобливо реагують на зауваження вчителя, зроблене при однолітках.

Вступаючи у спілкування та співпрацю з молодшими школярами цього віку, учитель виявляє довіру, любов, повагу і вимогливість до дитини. Діти обов'язково повинні відчувати, що вчитель ставиться до них, як до дорослих, довіряє їм важливі справи, рахується з ними. Тому необхідно створювати умови для розвитку дитячої самостійності, ініціативи, творчості, створювати ситуації, які б спонукали дітей активно застосовувати свої знання й уміння, ставити перед ними більш складні завдання, розвивати їх волю, підтримувати бажання вчитися, долати труднощі, стримувати свою імпульсивність.

По-третє, необхідно готувати вчителя до гуманно-особистісного спілкування з учнями "на рівних". Особливо це важливо для дітей 9 – 10-літнього віку. У цьому віці дитина стриманіша, у неї превалує індивідуальний розвиток. Виявляється

самостійність мислення, активність у постановці питань і пошуку їх вирішення. Сфера допитливості дітей цього віку значно розширюється. Зростає значущість спілкування з однолітками та критичне ставлення до них і до себе. Молодші школярі у цей період намагаються обговорювати з учителем проблеми, пов'язані з моральним світом людей, з їхніми вчинками, переживаннями. Дитина ділиться з учителем своїми думками, планами, враженнями. У процесі такої взаємодії учень дорослішає соціально, формуються його соціально-ціннісні орієнтації. Проте це можливо лише у процесі гуманно-особистісного стилю спілкування, коли вчитель – рівноправний учасник дитячої діяльності, здатний радіти тому, що кожна дитина зростає, дорослішає, самовдосконалюється. Тільки тоді, коли дитина відчує таке ставлення до себе з боку вчителя, вона зможе побачити своє інтелектуальне зростання, повірити у свої сили, у себе.

Учень бачить, що йому довіряють, його поважають, цінують, що він потрібний учителеві й однолітками. Важливо, щоб у класі була встановлена атмосфера взаємодовіри, розуміння, поваги й товариськості, яка надає дитині радість спілкування, зміцнює її авторитет серед однолітків.

Результати проведеного дослідження дають підстави стверджувати, що майбутньому вчителю початкових класів необхідно навчитися створювати умови для співпраці, взаємодії, взаєморозуміння у процесі спілкування з учнями. Починаючи вже з першого класу, потрібно навчати дітей спілкуванню, яке взаємозбагачує, а саме:

- навчати слухати, зосереджувати увагу, працювати в групах, парах, колективно (за рахунок цих форм роботи вчитель початкових класів має змогу збільшити обсяг спілкування на уроці серед учнів, між учителем і учнями);

- навчати взаємодопомозі, співчуттю, справедливості, співдружності, цінуванню й повазі дорослих і однолітків, у ході спілкування створювати атмосферу творчості, зацікавленості в успіхах кожної дитини;

- організовувати таке спілкування, в результаті якого в молодших школярів розвиваються мислення, допитливість, кмітливність, тобто навчати дітей міркувати, порівнювати, співставляти, робити висновки тощо;

- прогнозувати спілкування завдяки врахуванню фізіологічних, психологічних і індивідуальних особливостей певного віку й кожної дитини.

Таким чином, учителю початкових класів необхідно володіти комунікативними вміннями, які, на наш погляд, потрібні у процесі спілкування з учнями:

- контролювати свою поведінку, настрій під час безпосереднього спілкування з молодшими школярами;

- створювати наочний приклад для наслідування стилю, темпу, емоційності, образності, яскравості спілкування;

- бути уважним слухачем;

- усвідомлювати мету взаємодії, мотиви вибору форм організації спілкування в різних видах діяльності.

Спілкування вчителя початкових класів повинно ґрунтуватися на любові, довірі й вимогливості. Саме він зобов'язаний закласти основи подальшого розвитку молодших школярів. Необхідно будувати спілкування таким чином, щоб зміст початкової освіти був засвоєний якісно. Майбутнього вчителя початкових класів

необхідно готувати до постійних змін у ході спілкування. Це пояснюється тим, що в кожному класі змінюється вікові особливості розвитку дітей. Учителю доводиться працювати з дітьми від 6 до 10 років і пам'ятати, що для них найбільший авторитет належить саме йому – вчителю.

(за матеріалами «Вікова та педагогічна психологія» – О. В. Скрипченко, 2001).

II. ПЛАНУВАННЯ ЗМІСТУ ВИХОВНОЇ РОБОТИ

Основне завдання планування – забезпечити науковий підхід до виховного процесу і таку його організацію, яка сприятиме цілеспрямованій, систематичній роботі з усіма учнями, а головне – здійсненню всебічного гармонійного розвитку особистості. При плануванні необхідно враховувати важливі події у житті країни, народний календар, бажання учнів, їхній вік.

Зміст національного виховання відображає в єдності його загальну мету, завдання і складові частини. Основними складниками виховання, реалізація яких забезпечує всебічний і гармонійний розвиток особистості, є:

- *громадянське виховання* (згідно з Концепцією громадянського виховання) і сприяє вирішенню системи завдань:
 - формування національної свідомості, належності до рідної землі, народу;
 - визнання духовної єдності поколінь та спільності культурної спадщини;
 - виховання почуття патріотизму, відданості в служінні Батьківщині;
 - формування соціальної активності особистості на основі таких соціальних умінь як готовність узяти на себе відповідальність, здатність до спільного життя і співпраці в громадянському суспільстві, здатність до самостійного життєвого вибору на основі гуманістичних цінностей;
 - формування працелюбності особистості, відповідальності за свої дії;
 - уміння визначати форми та способи своєї участі в житті суспільства;
 - виховання негативного ставлення до будь-яких форм насильства;
 - утвердження гуманістичної моралі та формування поваги до таких цінностей як свобода, рівність, справедливість;
- усвідомлення взаємозв'язку між ідеями індивідуальної свободи, прав людини та її громадянською відповідальністю;
- формування політичної та правової культури засобами громадянської освіти, яка дає знання про політичні системи і владу на всіх рівнях суспільного життя, про закони та законодавчі системи;
- розвиток критичного мислення, що забезпечує здатність усвідомлювати та відстоювати особисту позицію в тих чи інших питаннях, уміння знаходити нові ідеї та критично аналізувати проблеми, брати участь у дебатах, уміння переосмислювати дії та аргументи, передбачати можливі наслідки дій та вчинків.

розумове виховання: формування наукового світогляду та національної самосвідомості, оволодіння основними розумовими операціями, вироблення вмінь і навичок культури розумової праці тощо;

моральне виховання: формування в учнів загальнолюдських норм гуманістичної моралі (добра, взаєморозуміння, милосердя, віри у творчі можливості людини), моральних понять, поглядів, переконань, почуттів, вироблення навичок і

звичок моральної поведінки, культури спілкування, культивування інтелігентності; усвідомлення пріоритету загальнолюдських цінностей; формування таких якостей особистості, як відповідність, організованість, дисциплінованість, обов'язок, честь, гідність, порядність, скромність, правдивість тощо;

правове виховання: формування готовності до свідомого дотримання правових норм, повага до законів і готовність виконувати закріплені в них вимоги тощо;

екологічне виховання: формування розуміння цінності природи як першоджерела матеріальних і духовних сил суспільства і кожної людини; відповідальне ставлення до природного середовища тощо);

трудове виховання: формування сумлінного ставлення до праці, культура і дисципліна праці, ініціатива і творчість у праці, підприємливість і діловитість, повага до людей праці, готовність до вільного вибору професії; ознайомлення учнів з науковими основами сучасного виробництва, практична і психологічна підготовка їх до праці, свідомого вибору професії тощо;

економічне виховання: формування економічно усвідомленого ставлення до природного середовища, праці, шкільного майна, особистих речей; уміння зіставляти особисті потреби з економічними можливостями їх задоволення; раціональна організація регламенту часу; бережливе ставлення до власності тощо;

естетичне виховання: виховання почуття краси, формування естетичних поглядів, переконань, виховання естетичних смаків, вироблення вмінь і навичок привносити в життя красу, розвиток в учнів творчих здібностей, викликання захоплення красою природи, досконалістю мови тощо;

фізичне виховання: виховання відповідального ставлення до здоров'я, підготовка до фізичної праці, захисту Батьківщини, сприяння нормальному фізичному розвитку, зміцнення здоров'я, підтримання на високому рівні загальної працездатності під час занять тощо.

III. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ФОРМУЛЮВАННЯ МЕТИ ВИХОВНОГО ЗАХОДУ

Елементи виховання:

- ставлення (відношення);
- уміння;
- звички;
- погляди;
- переконання;
- позитивні людські якості.

Алгоритм формулювання виховної мети:

Виховувати:

- інтерес до проблеми (теми), яка розглядається;
- свідоме й відповідальне ставлення до...
- потребу і вміння навчатися (тому, про що йдеться мова під час заняття);
- моральні риси особистості (чесність, відвертість тощо);
- гордість за нашу країну, науку, вчених, громадян...

При визначенні розвивальної мети уроку слід врахувати: а) характер викладу матеріалу (індуктивний, дедуктивний); б) розвивальні можливості завдань і вправ;

в) вибір методів викладу (репродуктивні, репродуктивно-пошукові, пошукові); г) рівень розвитку класу, окремих учнів).

До основних напрямів розвивальної мети належить: формування розумових і логічних умінь; якостей мислення; умінь творчої діяльності школярів.

Алгоритм формулювання розвивальної мети:

Формувати розумові вміння:

- виділяти головне, істотне в досліджуваному матеріалі;
- порівнювати подібні поняття, способи доказів,
- виявляти аналогії, розкривати загальне та відмінне, встановлювати закономірності;
- аналізувати;
- самостійно робити висновки з теми;
- систематизувати, встановлювати зв'язки раніше вивченого з новим.

Формувати логічні вміння:

- виводити сліdstва тверджень;
- здійснювати доказові міркування;
- освоювати логічну структуру змісту і вміння логічно викладати думки;
- розбиратися в структурі визначення понять;
- встановлювати відносини істинності та хибності у висловлюваннях;
- проводити індуктивні та дедуктивні міркування.

Формувати вміння творчої діяльності учнів:

- формулювати гіпотези на основі спостережень, дослідів, аналізу навчального матеріалу;
- самостійно застосовувати знання до вирішення практичних завдань;
- використовувати евристичні прийоми.

Розвивати мислення:

- уміння аналізувати;
- уміння порівнювати (за ознаками; знайти головне, схоже, різне; порівнюючи, робити висновки) самостійність мислення в різних видах роботи;
- уміння самостійно працювати;
- слухати, висловлювати власну точку зору.

Формувати якості мислення:

- гнучкість (прагнення до різних способів вирішення завдань, уміння перебудувати хід міркувань з прямого на зворотній, знайти незвичайний спосіб або відключитися від звичного способу розв'язання задачі);
- самостійність (прагнення самостійно проводити міркування, знайти своє рішення, робити власні висновки, ставити завдання та ін.);
- критичність (прагнення до оцінки достовірності, реальності отриманих результатів при вирішенні завдань, до оцінки якості відповідей своїх однокласників);
- розвивати систематичність і послідовність мислення.

IV. МЕТОДИЧНІ НАСТАНОВИ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ВИХОВНОГО ЗАХОДУ

Вимоги до підготовки і проведення виховного заходу

1. Основні вимоги до проведення виховного заходу:
 - чітка назва заходу та розуміння вихователем його мети;
 - планування основних етапів заходу та визначення завдань кожного з них;
 - організація підготовки заходу у відповідності до поставленої мети;
 - визначення оптимального змісту виховного матеріалу з урахуванням основних принципів організації виховного процесу;
 - вибір найбільш раціональних методів і прийомів виховного впливу на учнів на кожному етапі заходу;
 - чіткість виховного заходу, оптимальний його темп і ритм;
 - гнучкість та широта "виховного маневру";
 - різноманітність і творчий характер діяльності учнів;
 - взаємозв'язок заходу з попередніми та наступними формами виховної та навчальної роботи з учнями.

2. Зміст виховного заходу повинен відповідати вимогам:
 - цілеспрямованість;
 - доведеність мети до учнів?;
 - зв'язок із життям класу, школи, району, міста;
 - обговорення під час проведення заходу питань, які хвилюють школярів;
 - врахування вікових та індивідуальних особливостей;
 - емоційна насиченість заходу;
 - вплив заходу на розширення світогляду учнів та розвиток пізнавальних інтересів.

3. Методика проведення виховного заходу:
 - оптимально обрати форму проведення (бесіда, ранок, лекція, година спілкування, конференція, конкурс);
 - визначити роль педагога у проведенні заходу, врахувати рівень його педагогічної майстерності;
 - передбачити наявність елементів обговорення, відкритого обміну думками в ході заходу;
 - визначити рівень самостійності школярів в обговоренні проблем.

Алгоритм підготовки і проведення виховного заходу:

1. Психолого-педагогічний аналіз стосунків у колективі, необхідність проведення заходу та формулювання його мети.
2. Планування заходу.
3. Консультування в учителя та викладача – керівника практики від кафедри педагогіки та психології академії.
4. Організація і проведення заходу.
5. Аналіз виховного заходу.

Планування виховного заходу:

1. Визначення теми заходу та чітке формулювання його мети і завдань; визначити, на виховання яких якостей школярів спрямовано захід.
2. Визначення рівня вихованості учнів під час визначення мети і завдань заходу, тактовної допомоги учням.
3. Визначення місця даного заходу в загальній системі виховної роботи.
4. Психологічне налаштування учнів на виховну сутність заходу.
5. Врахування того, що кожна дитина, яка бере участь у заході, – особистість.
6. При підготовці заходу необхідно врахувати вік дітей та їх індивідуальні особливості.
7. Готуючи виховний захід, необхідно мати на увазі, що навіть при найкращій підготовці та майстерності учитель не досягне задуманої мети, якщо самі вихованці не братимуть активної участі у підготовці і проведенні заходу.
8. Організація вияву творчості, зацікавленості, надання порад та допомоги учням.

Організація заходу:

При організації заходу слід подбати про:

- місце проведення, оформлення приміщення, обладнання, використання наочності, ІКТ;
- своєчасність початку та організоване проведення;
- дотримання регламенту, доцільність його використання;
- дотримання під час заходу санітарно-гігієнічних вимог, правил пожежної безпеки, техніки безпеки;
- запобігання перевтомі та врахування особливостей фізичного розвитку учнів (вихованців);
- зовнішній вигляд вихованців;
- дисципліну.

Орієнтовна схема (алгоритм) написання конспекту позакласного виховного заходу:

1. Тема і мета позакласного виховного заходу.
2. Перелік обладнання (наочність, ТЗН, ІКТ), яке використовується на занятті.
3. План проведення виховного заняття із вказівкою розподілу часу.
4. Конспект заняття (перебіг заняття), який розкривається відповідно до вищеподаного плану, але конкретизується через форми, методи і прийоми виховної роботи з молодшими школярами.

Наприклад:

Тема заходу: «Хвала рукам, що пахнуть хлібом».

Мета: поглибити знання учнів про хліб, розкрити значення праці хлібороба, виховувати бережливе ставлення до хліба, повагу до професії хліборобів; розвивати пам'ять, ерудицію, мислення, увагу дітей.

Обладнання: література про хліб, хліборобську працю; фотоматеріали, вироби з хліба, колоски.

Перебіг заходу

(детально складається конспект заходу)

Після проведення залікового виховного заходу проходить *обговорення*. Одразу ж після конспекту записується протокол обговорення заходу (за зразком).

Аналіз результатів виховного заходу:

Орієнтовна схема аналізу заняття з виховної роботи

1. Тема заняття, його зміст:

- її актуальність: зв'язок із життям класу, школи, району, міста;
- використання під час проведення заходу питань, які хвилюють школярів;
- відповідність віковим особливостям дітей;
- правильність її визначення;
- вплив на розширення світогляду учнів, на розвиток пізнавальних інтересів;
- емоційна насиченість заходу.

2. Мета заняття:

- досягнення поставлених педагогом мети та завдань даного заходу;
- виконання плану заходу;
- аналіз ставлення школярів до змісту заходу, рівень їхньої активності;
- цілеспрямованість заходу; чи доведено мету до учнів (вихованців).

3. Проведення заходу:

Організація:

- оформлення приміщення, обладнання, використання наочності, ТЗН, ІКТ;
- своєчасність початку та організоване проведення;
- дотримання регламенту, доцільність його використання;
- дотримання під час заходу санітарно-гігієнічних вимог, правил безпеки;
- запобігання перевтомі та врахування особливостей фізичного розвитку учнів;
- зовнішній вигляд учнів;
- дисципліна.

Структура заняття (його частини, зв'язок між ними, відповідність меті заняття).

Методика проведення: форми, методи, які запроваджувалися під час проведення заняття;

- чи оптимально обрано форму проведення (бесіда, ранок, година спілкування, гра, подорож, усний журнал, конкурс тощо);
- роль педагога у проведенні заходу, його педагогічна майстерність;
- наявність елементів обговорення, відкритого обміну думками в ході заходу;
- рівень самостійності школярів в обговоренні проблем;
- оформлення приміщення, унаочнення;
- активність дітей до і під час проведення заняття;
- підведення підсумків проведеного заняття.

Поведінка практиканта під час проведення заняття:

- уміння володіти дитячим колективом, контакт з учнями, дисципліна;
- мовлення практиканта (інтонація, жести, міміка, манера говорити);

- зовнішній вигляд практиканта.

Результати педагогічної діяльності студента-практиканта:

- досягнення поставлених педагогом мети та завдань даного заходу;
- виконання плану заходу;
- ефективність проведення заняття;
- виховне значення даного заняття;
- забезпечення згуртованої, злагодженої роботи колективу; формування стосунків співробітництва, взаємодопомоги, вимогливості;
- аналіз ставлення школярів до змісту заходу, рівень їхньої активності;
- чи був захід цілісною системою не об'єднаних між собою частин?;
- що вдалося краще, що гірше?;
- цікаві знахідки педагога;
- загальні висновки;
- рекомендації вчителю.

Форми виховної роботи

Вибір форм роботи залежить від їх впливу на дітей, повноти реалізації тієї чи іншої форми у досягненні виховної мети. Форми роботи поділяються на масові, групові та індивідуальні.

Масові – це свята, ранки, зібрання, паради, фестивалі, ігри, конкурси тощо.

Групові – об'єднання дітей за інтересами, гуртки, клуби.

Індивідуальні – бесіда з учнем, індивідуальне завдання, ліплення тощо.

Серед форм організації виховання у загальному аспекті визначають такі основні: словесно-понятійні (виховна година, семінар, бесіда, диспут, зібрання, «круглий стіл», «усний журнал» тощо); емоційно-образні (зустрічі з видатними людьми, обрядові дійства, кінофільми, екскурсії, спектаклі, виставки); діяльнісно-миротворчі (за основними видами соціальної діяльності та гуманних відносин – суботники, рейди, різного виду допомога тощо)

Методи виховної роботи

Ефективність виховної роботи залежить від використання системи спеціальних методів, які зумовлюють зміст і специфіку діяльності педагога, а також спосіб побудови взаємодії з вихованцями з метою реалізації виховних завдань.

Методи виховання – це способи взаємопов'язаної діяльності вихователя і вихованця, які спрямовані на формування вихованості останнього.

Загальноприйняту класифікацію методів виховання запропонував В. Сластьонін. За критерієм функціональності він виділив такі групи: методи формування свідомості особистості, методи формування суспільної поведінки, методи стимулювання діяльності і поведінки, методи контролю й аналізу рівня вихованості.

Методи формування свідомості особистості мають на меті сприяння усвідомленому ставленню до дійсності. Результатом застосування цих методів є сформовані позитивні погляди і переконання щодо оцінки усіх сфер життя та відповідної регуляції поведінки. До цієї групи методів належать: роз'яснення, лекція, бесіда, дискусія, приклад, переконання, навіювання.

Методи формування суспільної поведінки спрямовані на організацію діяльності, спілкування та формування позитивного досвіду суспільної поведінки

До них належать: педагогічна вимога (пряма, опосередкована: прохання, довіра, схвалення, осуд, недовіра, погроза), громадська думка, вправління, привчання, доручення, створення виховуючих ситуацій.

Методи стимулювання діяльності і поведінки забезпечують регулювання поведінки вихованців, впливають на мотиваційну основу їхніх дій. До цієї групи належать такі методи, як: гра, змагання, заохочення, покарання.

Методи контролю й аналізу рівня вихованості включають: педагогічне спостереження, бесіду, опитування, аналіз результатів діяльності, виконання доручень, створення ситуацій для вивчення поведінки вихованців.

Найпоширенішим методом виховання молодших школярів є бесіда.

Методика проведення етичної бесіди

Вимоги до бесіди:

- використання морально-етичних ситуацій, змісту;
- підбір питань, які викличуть на розмову дітей;
- використання матеріалів, пов'язаних з реальними проблемами життя дітей.

Орієнтовний план-конспект проведення бесіди (етичної)

Вступ – опис яскравого факту або події (передусім розповідь вихователя):

- читання оповідання, вірша, казки;
- розповіді дітей з життя;
- бесіда, спрямована на з'ясування дітьми морально-етичних понять.

Основна частина:

- питання, спрямовані на аналіз і оцінку поведінки героїв, знайомих дітей;
- роз'яснення виховних норм і правил поведінки;
- розповіді-загадки (альтернативні завдання);
- вирішення моральних завдань учнями;
- створення життєвих ситуацій для орієнтування дітей у моральних учинках;
- вікторина.

Підсумок

Тематика бесід для молодших школярів:

Про доброту і увагу до людей.

Про товаришування.

Бути дисциплінованим – що це означає?

Про чесність і вміння тримати слово.

Про точність і акуратність.

Розмова про розмову.

Дружний колектив – яким він повинен бути?

Про скромність і зазнайство.

Яку людину називають працелюбною?

Про доброту до всього живого.

Поради педагогу до проведення бесіди

- Говоріть спокійним голосом. Діти краще реагують на нормальний рівень голосу, ніж на крик.
- Використовуйте мовні різновиди: повні речення, короткі, поширені речення, за необхідності мовні повтори.
- Повторюйте те, що говорять діти, і виправляйте їх, заохочуйте висловлювання дітьми власних ідей та почуттів.
- Використовуйте навідні питання, зокрема: як? що? чому? коли?
- Уникайте запитань, які вимагають відповіді “так” чи “ні”.
- Знайдіть час для особистої бесіди з кожною дитиною, підберіть слова, які описують почуття.
- Розширюйте запас слів, уникайте абстрактних понять.
- Вживайте слова у властивому їм значенні, пояснюйте дітям значення слів і опорних понять.

Крім вищезазначених традиційних методів виховання є також *інтерактивні методи виховання*:

- акваріум;
- асоціативний куш;
- ажурна пилка;
- мікрофон;
- «мозкова атака»;
- навчаючись – учусь;
- рефлексія;
- рольова гра.

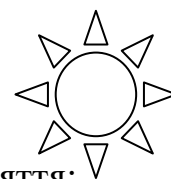
Методи формування критичного мислення:

- сенкан (сенкен);
- різнокольорові капелюшки;
- розумний куб;
- метод прес;
- ГРОНО.

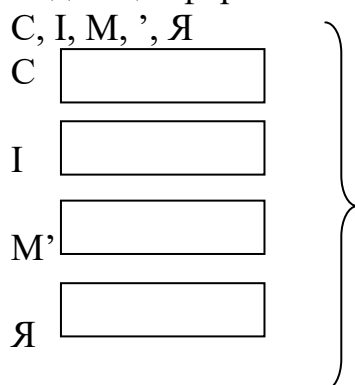
Методичні прийоми виховної роботи

- Пантоміма або гра «Корова» (сценка) – аналіз ситуації і поведінки;
- квітка «здоров'я» (семибарвна квіточка, рос. «цветик-семицветик»);
- різнокольорові долоньки;
- гра «Плутанка»;
- «лист-прохання»;
- озеро (галявина) приказок, прислів'їв та скоромовок (аналіз малюнків, прислів'їв, скоромовок);
- подарунки-заохочення (смайлики);
- персонажі уроку (заняття) – мудра сова, зайчик-пострибайчик, сім'я Фруктенків, Домовичок із словами у кишені тощо;
- конвертики із завданням від персонажів (різнокольорові конверти);
- аналіз або складання разом (у парах, групах) легенд, віршів, казок, оповідань;
- рішення кросвордів;

- подорож на машині часу;
- Створення листівок (підпис зі святом);
- персонаж «Хлопчик-клякса»;
- наклеїти на дерево сподівань листя;
- карта подорожі;
- заохочувальні листи;
- динамічна пауза (анімаційна);
- до сонця кріпляться проміння зі словами щодо теми заняття;

Тема на дошці оформлюється з вирізаних букв:

На етапі мотивації проти кожної букви написати слово, яке починається з відповідної букви.

- на етапі рефлексії – Серце велике, в середині - маленькі серця
- мозковий штурм;
- гра «Оціни вчинок»;
- тест «Хвилинка для роздумів»;
- асоціативний куш;
- робота зі словником;
- робота в групах;
- гра «Закінчи речення»;
- капелюшок дружби;
- аукціон ідей;
- десята студія;
- діалог «Два погляди на один факт».

- Захист фантастичних проєктів;
- естафета «Ромашка»;
- коло спілкування;
- прес-діалог;
- дискусія;
- рольові ігри;
- «круглий стіл»;
- вікторини;
- турніри;
- інтерв'ю;
- коло ідей;
- гра «Коло чеснот»;
- мікрофон;
- ажурна пилка;

Використання методів і методичних прийомів передбачає зазначення до кожного з них мету, з якою саме його доцільно використовувати.

Наприклад: Методичний прийом «Дидактична гра»

«Склади речення» (девіз уроку), «Неслухняні букви» (назви молочних продуктів), «Збери слова» (назви жителів ставка), «Хто який?», «Кошик корисних продуктів».

Мета: сприяти розвитку самостійності, гнучкості та критичності мислення, уваги учнів, формувати навички швидкої перебудови мислення у нових обставинах, розвивати вміння чітко формулювати й обґрунтовувати власну точку зору.

Методичний прийом «Кросворд»

Тема: «Фрукти і ягоди».

Мета: підвищити пізнавальний інтерес дітей, розвивати у них світогляд, уявлення, швидкість мислення, бажання довести справу до кінця.

Методичний прийом «Динамічна пауза»

Тематична фізкультхвилинка.

Мета: активізувати образне мислення дітей, створити умови для підвищення емоційного стану, активізувати м'язову активність, кровообіг, забезпечити логічний зв'язок між матеріалом теми уроку.

Методичний прийом «Рубрика «Історичні цікавинки»

Мета: поглибити знання дітей, реалізувати міжпредметні зв'язки, розширити кругозір дітей, підвищити їх пізнавальний інтерес.

Методичний прийом «Робота з прислів'ями»

(в залежності від теми виховного заняття передбачає певну мету)

Прислів'я:

«Найбільша перемога – це перемога над собою».

Мета: розвивати у дітей допитливість, бажання збагачувати свої знання; виховувати інтерес до науки і до праці.

Прислів'я:

«Те, що знаєш, і те, що вмієш, за плечима не носити»;

«За одного вченого десять невчених дають»;

«Найбільша перемога – це перемога над собою»;

Мета: розвивати у дітей допитливість, бажання збагачувати свої знання; виховувати інтерес до науки і до праці.

Прислів'я:

«За одного вченого десять невчених дають».

Мета: ознайомити дітей з народною мудрістю про чесність і брехню; виховувати бажання і потребу бути чесним і завжди говорити правду.

Прислів'я:

«Шила в мішку не сховаєш»;

«Брехня стоїть на одній нозі, а правда – на двох»;

«Правда, як олія, скрізь наверх спливає»;

«Є каяття, але немає вороття»;

Мета: дати визначення, що таке шанувати себе; прищеплювати шанобливе ставлення до себе і до навколишніх людей; виховувати повагу до людей, людяність, доброту, щирість у стосунках.

Прислів'я: «Шануй сам себе, шануватимуть і люди тебе»;

«Не одежа красить людину, а добрі діла»;

«З ким поведешся, того й наберешся»;

«З добрим поживеш – добре й переймеш, з лихим зійдешся – й свого позбудешся»

«Найбільша перемога – це перемога над собою»;

«Посієш вчинок, виросте звичка».

Мета: закріпити уявлення учнів про товариські взаємини, дружбу, взаємодопомогу; спонукати дітей до дружби і товаришування; виховувати бажання бути справжнім другом.

Прислів'я:

«Ненадійний друг гірше відвертого ворога»;

«Дружбу дружбою шукають»;

«Друг пізнається в біді»;

Мета: вчити обдумувати свої вчинки та контролювати себе; розвивати емоції та почуття, які впливають на нашу поведінку; виховувати людяність, турботливе ставлення до інших.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДЦІ ДО АНАЛІЗУ ТА САМОАНАЛІЗУ ВИХОВНОГО ЗАХОДУ

Орієнтовна схема самоаналізу виховного заходу

1. Оцінювання педагогічного обґрунтування виховного заходу, доцільність його проведення та обраної форми.
2. Визначення місця виховного заходу в системі навчально-виховної роботи класу, його зв'язку із навчально-виховною діяльністю.
3. Оцінювання ступеня досягнення мети заходу.
4. Характеристика учасників заходу, охоплення їх активною діяльністю під час складання плану, підготовки та проведення заходу.
5. Оцінювання результативності виховного заходу, його пізнавальної та виховної цінності.
6. Оцінювання психологічного стану учнів під час підготовки та проведення заходу.
7. Визначення позитивних сторін і недоліків у проведенні виховного заходу.
8. Висновки.

Орієнтовні схеми аналізу виховного заходу

Варіант 1

1. Організація: готовність дітей до проведення заходу; оформлення приміщення, обладнання, наочність; використання засобів навчання; структурна схема заходу, чіткість, організованість, злагодженість у проведенні заходу; раціональне використання часу; участь представників громадськості у заході.

2. Зміст: актуальність теми, змістовна спрямованість, логічність, послідовність, цілеспрямованість, раціональність у доборі фактів, їх осмислення, глибина висновків, зв'язок з життям класу, школи, міста; добір питань, що хвилюють школярів.

3. Методика проведення: врахування вікових особливостей школярів; можливість відвертого обміну думками; характер діалогу; стимулювання учнів до дискусії.

4. Психологічна обстановка: поведінка учнів, їх активність, зацікавленість, ставлення до заходу; поведінка вчителя; його тон; ставлення до учнів, педагогічний такт, повага до самостійності думок, пропозицій.

5. Результати: вирішення конкретних завдань в процесі підготовки і проведення заходу. Ставлення учнів до його змісту.

6. Загальні висновки: найбільш істотні позитивні сторони і недоліки щодо змісту, методів проведення, якості підготовки і виховних результатів.

7. Загальна оцінка: чи досягнута мета, поставлена дітям до заняття, роль педагога в підготовці і проведенні заходу, ініціативність і творчість практиканта.

8. Методичні рекомендації.

Варіант 2

№ п/п	Що оцінюється	Оцінка
1.	Основні особистісні якості вихователя	
1.1.	Рівень компетентності та ерудиції вихователя.	
1.2.	Ступінь його зацікавленості заходом.	
1.3.	Демократичність і тактовність у спілкуванні з учнями.	
1.4.	Зовнішній вигляд, культура мовлення, міміка, жести.	
2.	Основні характеристики вихованців	
2.1.	Активність та зацікавленість вихованців у ході позакласного заняття.	
2.2.	Ступінь самостійності, ініціативи та творчості учнів.	
2.3.	Емоційність школярів.	
3.	Зміст виховного заходу	
3.1.	Науковість змісту.	
3.2.	Доступність та посиленість змісту для дітей цього віку.	
3.3.	Актуальність і зв'язок змісту з життям.	
3.4.	Пізнавальна цінність змісту.	
3.5.	Новизна та оригінальність змісту.	
4.	Способи діяльності студента-практиканта та учнів	
4.1.	Раціональність та ефективність використання часу.	
4.2.	Естетичне оформлення.	
4.3.	Стиль і культура спілкування учасників виховного заходу.	
4.4.	Виразність, емоційність і доступність виступів.	
4.5.	Участь вихованців у проведенні заходу (участь чи присутність на ньому, причина).	
5.	Мета і результати проведеного виховного заходу	
5.1.	Соціальне і виховне значення мети, її конкретність та чіткість.	
5.2.	Реальність і досягнення поставленої мети в конкретних умовах.	
5.3.	Ступінь емоційного, навчального і розвивального впливу заходу на учнів.	

Література

1. Кіт Г. Г. Педагогічна практика в системі ступеневої підготовки вчителя початкових класів : навчально-методичний посібник для студентів педагогічних закладів освіти (спеціальність: початкове навчання). Вінниця. 2007. 222 с.
2. Кондрашова Л. В., Лаврентьєва О. О., Зеленкова Н. І. Методика організації виховної роботи в сучасній школі: навчальний посібник Кривий Ріг : КДПУ, 2008.
3. Концепція практичної підготовки фахівців зі спеціальності «Початкове навчання» за освітньо-кваліфікаційними рівнями «молодший спеціаліст» (5.010102), «бакалавр» (6.010102), «спеціаліст» (7.010102). Хмельницький. 2001. 28 с.
4. Машкіна Л. А. Педагогічна практика у системі ступеневої підготовки вчителів початкових класів: програма та методичні настанови щодо її реалізації. Хмельницький : Вид-во ХГПІ, 2006. 52 с.
5. Мирончук Н.М. Методичні основи організації педагогічної практики студентів закладу вищої освіти: методичний посібник. Житомир, 2017. 52 с.
6. Нечепоренко М. В. Виховна педагогічна практика студентів: методичні настанови (для студентів, учителів, методистів, керівників педагогічної практики). Харків: ХНУ, 2011. 20 с.
7. Педагогічна практика в початковій школі : посібник / за ред. О. Б. Будник. Івано-Франківськ : ПП Бойчук А.Б., 2016. 308 с.
8. Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах. Наказ Міністерства освіти України від 2 червня 1993 №161. *Освіта України*: Нормативно-правові документи. Київ:: Міленіум, 2001. С. 382 – 399.
9. Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах. Наказ Міністерства освіти України від 2 червня 1993 №161. *Освіта України*: Нормативно-правові документи. Київ: Міленіум, 2001. С. 382 – 399.
10. Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України, наказ Міністерства освіти України від 8 квітня 1993 року № 93 (із змінами, внесеними згідно з наказом Міносвіти № 351 (0351281-94 від 20.12.94) // Інформ. зб. Міністерства освіти України. 1993. № 17 – 18. С. 16 – 30.
11. Вікова та педагогічна психологія: навчальний посібник / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін. Київ: Просвіта, 2001. 416 с.
12. Шулдик Г. О., Шулдик В. І. Педагогічна практика : навчальний посібник для студ. пед. вузів. Київ: Науковий світ, 2000. 143 с.

ДОДАТКИ**Додаток А*****Зразок оформлення, складання і ведення щоденника
з практики «Позакласна виховна робота»*****Титульна сторінка****ЩОДЕННИК**

педагогічної практики «Позакласна виховна робота»
студентки (та) _____ курсу _____ групи
факультету Іноземної філології та музичного мистецтва
КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради
Прізвище, ім'я, по батькові (повністю)

Місце практики _____
школа , клас

Викладач – керівник практики від кафедри педагогіки та психології
академії _____
прізвище, ім'я, по батькові

**Зразок складання і оформлення плану-конспекту з практики
«Позакласна виховна робота в школі»**

Вимоги до складання і оформлення конспекту виховного заходу

Зразок титульної сторінки плану-конспекту залікового заходу

План-конспект «Затверджую» _____

Підпис, прізвище та ініціали вчителя школи

Підпис, прізвище та ініціали викладача – керівника практики від кафедри академії

План-конспект
залікового заходу з позакласної виховної роботи
студентки (та) _____
(прізвище, ім'я, по батькові)
_____ групи факультету початкової освіти
проведеного у _____ класі, школи № _____
Тема заняття _____
Дата _____

Консультації:

Учитель школи _____
(Дата, підпис) _____

Викладач – керівник практики від кафедри педагогіки та психології
академії _____
(Дата, підпис) _____

**Орієнтовна тематика
позакласних виховних заходів (годин спілкування)**

Загальні (актуальні проблеми сучасності) теми для 1–4 класу

- Мобіломанія в школі.
- Мережа Інтернет (користувач Інтернет).
- Болючі крапки комп'ютерного покоління.
- Обережно, TV(телевізійні передачі)!
- Обережно – сленг!
- Обережно – їжа! (Їжа, її хімічний склад і значення. Режим харчування. Рациональне харчування. Аналіз хімічного складу сучасних продуктів харчування. Аналіз фільму: «Обережно – їжа!»).
- Про цінності, які допомагають жити.
- «Історія моєї сім'ї» (проект, дослідження «У пошуку свого коріння»).
- Проект: «Різдвяна подорож».
- Людина починається з добра.
- Хай живе ввічливість!
- Дерево міцне корінням, а людина – друзями.
- Дивись, не забудь – людиною будь!
- Як розрізнити добро і зло.
- Те, що знаєш, і те, що вмієш, за плечима не носити.
- Шануй сам себе, шануватимуть і люди тебе.

Січень

Бесіда «Будь-яку річ працею створено».

Лютий

Моя сім'я (бесіда).

Вічний вогонь – свято народної пам'яті.

Українські приказки і прислів'я.

Казки дідуса Панаса.

Народні ігри та іграшки.

Березень

Свято «Матусин день».

«Птахи – наші друзі» – бесіда, екскурсія в парк.

Заняття клубу «Чомучки».

Квітень

Вересень

Бесіди: «Твій режим дня».

1 клас

Свято весни, веснянки.

Бабусина казка.

«Як стати космонавтом» – веселі старту.

Травень

Музична вікторина «Із якого мультфільму пісня?».

Народні ігри та іграшки.

Вічний вогонь – свято народної пам'яті.

Чого навчилися за рік? (виставка малюнків, зошитів, робіт, альбомів)

Ранок «Рушник у народному побуті».

2 клас

«Основні правила поведінки в школі».

«Мій рід».

Ігри на повітрі.
Веселі старті.
Азбука народної мудрості.

Жовтень

Що таке дисципліна?
Кожній речі своє місце.
Рушник у твоєму домі.
Конкурс веселих і винахідливих.
Свято «Живи, книжко!»

Листопад

Державні символи.
Моя Україна.
Правила дорожнього руху.
Огляд дитячої преси.
Українські пісні.

Грудень

Вікторина «Сторінками дитячих книг».
Українські народні казки.
Зустріч зими, щедрівки, колядки.
Робота майстерні Діда Мороза.
Свято зустрічі Нового року.

Січень

Колискові пісні.
Бабусина казка.
Народні ігри та іграшки.

Вересень

Яким тебе хочуть бачити батьки?
Київ – столиця України.
Народні легенди про рідний край.

Жовтень

Свято червоної калини.
Умій тримати слово й обіцянку.
Гра-подорож до країни ввічливих.
Конкурс дитячих виробів із природного матеріалу.
Свято нашого роду.

Листопад

Народні символи у твоєму житті.
Праця – основа щастя людей.
Хліб на твоєму столі.

Ранок «Зима своїх дочекалася днів».

Лютий

Юні герої – антифашисти.
Веселі старті.

Свято у твоєму домі. Ранок українського фольклору.

Березень

Ранок «Бринить струною гілочка весни».

Свято наших мам.

У гостях у казки.

Подорож до країни ввічливих.

Птахи – наші друзі.

Тиждень дитячої книги.

Квітень

Свято весни, веснянки.

Наші славні космонавти.

Конкурс веселих і винахідливих.

Травень

Герої улюблених мультфільмів.

Вікторина з правил дорожнього руху.

Що читати літом.

Українські прислів'я і приказки.

Ігри на повітрі.

3–4 клас

Ранок «Літературна Харківщина».

Грудень

Про доброзичливість і байдужість.

Робота фабрики Діда Мороза.

Народні ігри та іграшки.

Свято зустрічі зими, колядки, щедрівки.

Свято зустрічі Нового року.

Січень

Свято українського фольклору.

Узяв би я бандуру.

Лютий

Умій навчатися.

Чесний той, хто працює на совість.

Клуб веселих та винахідливих.

Веселі старті.

Ой, засвистали козаченьки.

Березень

Літературно-музичний ранок «День наших мам».

Виготовлення тематичних альбомів «Моя мама на роботі».

Свято дитячої книги.

Огляд – конкурс дитячих виробів.

Кобзар – совість українського народу.

Квітень

Свято весни, веснянки.

Пам'ятні віхи у житті Вітчизни.

Запорозька Січ – фортеця звитяги.

Свято писанки.

Травень

Народна медицина підказує.

Національні герої України.

Ми всі – друзі природи. Ранок

«Розкажи нам про себе, поле».

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА ВИХОВНОГО ЗАХОДУ

*Укладач – студентка 2-го курсу факультету початкової освіти
КЗ ХГПА ХОР Олена Маркович*

Тема. «Мандрівка в село Корисних продуктів» (3 клас).

Мета заняття: розширити знання дітей про різноманітність продуктів харчування; узагальнити знання учнів про корисну їжу та її позитивний вплив на збереження і зміцнення здоров'я; вчити відрізняти корисні і шкідливі продукти; розвивати логічне мислення, вміння висловлювати власну думку; виховувати прагнення до здорового способу життя та раціонального харчування.

Вид заняття: Уявна подорож.

Засоби навчання: презентація Microsoft Power Point, обладнання для її відтворення, картки з інгредієнтами, лист (від шеф-кухара), роздавальний матеріал «Паспорт здорового організму», мікрофон.

Хід заняття:

Методичні пояснення. Важливим елементом у підготовці вчителя до уроку є складання плану вивчення нового матеріалу. Учитель ретельно продумує, які поняття буде висвітлювати, бо викладення матеріалу має бути послідовним, інформаційно насиченим та цікавим водночас.

План розгляду питань виховного заходу:

1. Поняття «фрукти», «ягоди».
2. Вітаміни.
3. Поняття про корисну їжу.
4. Поняття про шкідливу їжу.

Використання ігрових і казкових персонажів ситуації («Зайчик-Сіроманчик», «Сім'я Фруктенків», «Принцеса», «Лист») підвищує пізнавальний інтерес обов'язкове планування логічних переходів між частинами матеріалу, який пропонується учням. Під час даного заходу використовуються віршовані рядки: «В тракторець сідаємо_І далі ми рушаємо».

Перевірка готовності учнів до роботи

Методичні пояснення. Перевірка готовності до уроку: потрібно попросити учнів зайві речі – їжу, іграшки, непотрібні прилади прибрати з парт, бо вони не лише заважають учням, а в ході уроку відволікають.

Привітання

Методичні пояснення. Віршоване привітання допоможе створити особливу емоційну атмосферу, викликати в учнів пізнавальну активність, інтерес до навчання.

Продовження додатка Г

Станьте діти, всі рівненько.
Усміхніться всі гарненько.
Настрій на заняття візьмемо
Й працювати розпочнемо!

Мотивація пізнавальної діяльності

- Чи може машина або літак зрушити з місця без палива? *(Ні)*

Так само і людина. Щоб зростати, вчитися, працювати, гратися – їй необхідна енергія.

- Звідки вона береться?

Головне джерело енергії – їжа.

А ви знаєте, їжа забезпечує нормальне функціонування організму. Вона потрібна і як будівельний матеріал. Згадаємо, як зводиться будинок. Для закладання фундаменту використовується цегла, граніт, цемент. Будують стіни. Вставляють вікна, двері, штукатурять, фарбують. Для будівництва необхідно багато різних матеріалів, деталей. Так само і їжа: не однакова за своїм складом і значенням для організму.

Тому, щоб правильно харчуватися, потрібно знати, які продукти корисні, а які – ні.

Повідомлення теми та мети заняття:

Методичні пояснення. Самостійне формулювання завдань уроку сприяє усвідомленому сприйманню матеріалу, розвиває мислення дітей.

Ми відправляємося в цікаву мандрівку в село «Корисних продуктів». Як ви вважаєте:

- *Чому ми будемо вчитися на уроці?*
- *Що дізнаємося?*
- *Навіщо ми обрали дану тему?*

Тож, подорожуючи селом, ми познайомимося з його жителями, дізнаємося про корисну їжу та її позитивний вплив на збереження і зміцнення здоров'я, навчимося розрізняти ворогів від союзників.

Гра «Склади речення»

Мета: сприяти розвитку самостійності, гнучкості та критичності мислення.

- А девізом подорожі будуть такі слова. Ой подивіться, а що це з ними сталося???

- Давайте спробуємо, йдучи за стрілочками, прочитати девіз уроку.

Девіз уроку. Якщо здоровими прагнете бути, треба їсти корисні продукти!

Робота з картою

Мета: розвивати уяву, бажання мандрувати, пізнавати невідоме.

Перед вами карта нашої мандрівки, під час якої ми відвідаємо....
А подорожувати ми будемо на тракторці.

Продовження додатка Г

- Готові відправитися назустріч пригодам та знанням?
- Село Корисних продуктів на нас вже чекає,
Своїми дарами нас пригощає.
- Поїхали!

І СТАНЦІЯ «ФРУКТОВО-ЯГІДНИЙ САДОК»

Розповідь вчителя

Мета: спонукання учнів до створення у своїй уяві певного образу саду та його мешканців.

- Фрукти і ягоди – комора вітамінів. Їх часто називають джерелом довголіття і здоров'я. Всього жменька ягід зможе наситити ваш організм корисними поживними речовинами.

- Давайте ж познайомимося з жителями саду. А для цього нам потрібно розгадати кросворд.

Стрілочка вказує на початок слова та його напрямок.

Кросворд «Фрукти та ягоди»

Методичні пояснення. Відгадуючи загадки, учень отримує знання не пасивно, а активно в процесі мислення.

Мета: розвивати кмітливість учнів, пам'ять, розширювати кругозір.

Я буду читати загадки. Хто знає відповідь – піднімає руку.

Розв'язування кросворду

- Серед фруктів у мене є знайомі – це родина Фруктенків. Ви впізнали їх? Вони повідали мені дуже цікаву інформацію про своїх родичів. Ось послухайте.

Це цікаво (цікаві факти зачитують діти)

Мета: поглиблення знань дітей, реалізація міжпредметних зв'язків, розширення кругозору дітей, підвищення пізнавального інтересу.

1. Найбільша ягода на планеті – кавун. Сік і м'якоть кавуна добре вгамовують спрагу при лихоманці.

2. Банан – гігантська трав'яниста рослина (досягає заввишки 15 метрів). Банани затримують процеси старіння.

3. Апельсини – ростуть на деревах. Стакан апельсинового соку зранку здатен подарувати заряд бадьорості та енергії на весь день.

4. Ківі – гіпервітамінний фрукт. Дослідивши властивості 27 продуктів, дослідники відзначили, що ківі є найкориснішим плодом.

Ще в саду живе не мало моїх знайомих. Та нам час уже рушати далі.

У тракторець сідаємо

І далі ми рушаємо.

Продовження додатка Г

II СТАНЦІЯ «ОВОЧЕВА ГРЯДКА»

Розповідь учителя

Ми приїхали на «овочеву грядку». Неможливо уявити собі наше життя без овочів. Сирі, варені, парені та смажені, вони присутні в будь-якому раціоні. Овочі – це не тільки смачно, це ще й корисно для здоров'я. Крім того, їх уживання допоможе наситити організм вітамінами і зміцнити його.

Розповідь учителя з елементами бесіди

Мета: навчити чітко формулювати й обґрунтовувати власну точку зору.

– Ось послухайте, яка пригода трапилася з місцевим жителем Зайчиком-Сіроманчиком.

Одного дня Зайчик-Сіроманчик дізнався у школі, що овочі потрібно їсти кожного дня, адже вони дуже корисні.

Після уроків він заходився готувати обід. І, не задумуючись, вирішив приготувати український борщ.

– Як ви гадаєте чому? *(ситний, багато овочів)*

Не гаючи часу, Зайчик пострибав на город. Насмикав купу овочів, аж тут з'являється радісна Бруднулька.

А як ви думаєте, чому так зраділа Бруднуля? *(бо вона подумала, що Сіроманчик буде їсти овочі брудними.)*

Але Зайчик добре знав головне правило.

А яке правило? *(показати зображення, як миють овочі і фрукти)*

Не забувайте, діти, мити добре овочі та фрукти перед вживанням.

Вимив все те, що зібрав, помив каструлю, але згадав, що не знає, які саме інгредієнти входять в український борщ. Засмутився Зайчик...

– Діти, а давайте допоможемо Зайчику-Сіроманчику зварити борщ.

Гра-змагання «Зваримо борщ»

Мета: сприяти розвитку самостійності, гнучкості та критичності мислення, уваги учнів, формування навичок взаємодії у колективі, формування знань шляхом самостійної діяльності учнів; виховання працелюбності, необхідності допомагати батькам, формувати навички самообслуговування.

– Для цього поділимося на 2 команди(по 4.) Кожна команда отримує каструлю та інгредієнти, які знаходяться навколо неї. Вам потрібно з усіх продуктів покласти до каструлі ті, що необхідні для приготування борщу.

(зварили)

Для визначення правильності приготування вами українського борщу я зачитаю листа, якого надіслав відомий шеф-кухар України. У ньому розповідається про традиції його приготування. Тож давайте послухаємо.

Продовження додатка Г

Читання листа

Мета: активізація пізнавальної діяльності.

Український борщ – одна з найпопулярніших страв української кухні. В нього входить багато овочів, і тому він дуже корисний. У різних регіонах України його готують по-різному, але є і загальний рецепт приготування традиційного українського борщу.

Обов'язковою складовою є буряки, що надають особливого смаку і кольору. До складу борщу, також входять такі продукти, як капуста, морква, петрушка, картопля, цибуля, помідори (або томатне пюре), м'ясо та ін.

Бесіда

Мета: формування критичного мислення та адекватної самооцінки.

- Ну що, всі приготували борщ за рецептом шеф-кухара?
- Зараз подивимося, хто справився краще.
- Які продукти у вас зайві? А у вас?
- Як ви думаєте смачний борщ вдався?
- Ой, які молодці! Тепер Зайчик і наїсться досхочу, і борщ зуміє приготувати.

А ми продовжуємо подорож. Ой, щось не заводиться тракторець. Він старенький уже. Нехай перепочине. Та й ми трішки відпочинемо.

**ДИНАМІЧНА ПАУЗА: ТЕМАТИЧНА ІНТЕРАКТИВНА
ФІЗКУЛЬТХВИЛИНКА ШЛЯХОМ ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІА**

Мета: активізувати образне мислення дітей, дає змогу дітям залишатися в емоційно налаштованій сфері, продовжує логічний зв'язок теми уроку.

Ходить гарбуз по городу,
Питається свого роду:
Чи зробили всі зарядку?,
Так, звітуйте по-порядку!

Обізувались огірочки,
Гарбузові сини й дочки:
– Ой, сьогодні з поза ранку
Ми стрибаємо на ганку!
Вліво, вправо, в зад, вперед –
Вище, ніж той очерет!

Обізувались бурячки,
Гарбузові своячки:
А ми гирі потягали,
Штанги вгору підіймали.

Час вже до води збиратись –
Будем плавати, купатись.
Обізувалась бараболя,
А за нею ще й квасоля:
– Часу вдосталь зранку мали,
На скакалці ми стрибали,
Обруч вдало ми крутили,
Так, що втратили всі сили.

Обізувався старий біб:
– Навіть я тричі присів.

Тепер, гарбуз, відповіси,
Чи зробив зарядку ти?
– Миска пшона, шматок сала,
Ось для мене і вся вправа.

Продовження додатка Г

(Лунає звук заведеного трактора, що створює настрій учням та повертає їх увагу до теми заняття)

Тракторець завівся наш
Нам рушати уже час.

- А ми приїхали до річки. Та це незвичайна річка. Наповнена вона не водою. А що в ній тече – ви дізнаєтеся, відгадавши загадку.

Розгадування загадки

І поживне, і смачне,
біле, пінне, запашне.
Залюбки малята п'ють,
здоровенькими ростуть. (Молоко)

- У річці тече молоко, а називається вона «молочна річка».

III СТАНЦІЯ «МОЛОЧНА РІЧКА».

Гра «Неслухняні букви»

– З молока виготовляють багато продуктів. Назви деяких ви бачите на екрані... (звернути увагу на слайд)

Діти, у клітинках були написані назви молочних продуктів. Але неслухняні букви розбіглися. Давайте швиденько зберемо та прочитаємо, які ж продукти виготовляють з молока.

(сметана, кефір, йогурт, бринза, сир, ряжанка, масло)

- Які ви ще знаєте?

Розповідь

Молоко - цінний продукт харчування, сьогодні про це знають усі. Воно сприяє росту організму, покращує пам'ять та підвищує розумову діяльність.

IV СТАНЦІЯ «М'ЯСНІ ПАГОРБИ ТА РИБНИЙ СТАВОК»

Розповідь учителя

– З Молочної річки відкривається чудовий краєвид на «м'ясні пагорби та рибний ставок». І зараз ми відправимося саме туди.

(тракторець)

Найцінніше у жителів цього краю – їхнє м'ясо. Також поживними для людського організму є продукти тваринного походження: яйця, молоко, риб'яча ікра.

Гра «Хто який?»

- Щоб познайомитися з жителями м'ясних пагорбів, ми пограємо в гру. До кожного слова підберіть відповідний малюнок домашньої тваринки.

(плямисте – теля, рогате – козеня, вухате – кроленя, жовтеньке – курча)

– Ми вже знаємо, що на м'ясних пагорбах пасуться корівки, кізоньки, кролики, а також качки, гуси, курочки та ще багато тварин.

Гра «Збери слова»

- А хто ж мешкає в рибному ставку? Зараз ми дізнаємося. Для цього потрібно зібрати слова із квадратиків одного кольору. Підказкою для вас будуть зображення.

(рак, окунь, карась, щука)

Отже, в ставку живуть різні види риб та раки.

- В якому вигляді м'ясні та рибні страви найкорисніші? (вареному, печеному, тушкованому).

Розповідь учителя

Усі мешканці села містять у собі багато корисних речовин для нашого організму.

Вони покращують мозкову діяльність (риба, м'ясо, сир)

Допомагають травленню (овочі, фрукти, молочні продукти)

Зміцнюють кістки (молочні вироби, риба)

Є джерелом вітамінів (овочі, фрукти)

У СТАНЦІЯ «БОЛОТО ШКІДЛИВИХ НАПОЇВ, ЯР СУХАРИКІВ ТА ЧІПСІВ, ГАЛЯВИНА СОЛОДОЩІВ»

Але є біля села Корисного і небезпечні місця – це «БОЛОТО ШКІДЛИВИХ НАПОЇВ, ЯР СУХАРИКІВ ТА ЧІПСІВ, ГАЛЯВИНА СОЛОДОЩІВ».

Розповідь про шкідливі продукти.

Для більшості з нас харчуватися тільки здоровою їжею – практично нереально. Та відмовлятися від усього й не потрібно. Достатньо уникати вживання лише найшкідливіших продуктів. А як же дізнатися, які продукти найшкідливіші?

Для цього українськими фахівцями був створений так званий «чорний список», до якого включили найшкідливіші та найнебезпечніші продукти для здоров'я людини.

5 місце – копченості, ковбаса.

4 місце – жувальні цукерки, чупа-чупс.

3 місце – фаст-фуд - Швидша їжа.

2 місце – солодкі газовані напої.

1 місце – чіпси.

Запам'ятайте ці продукти та намагайтеся не вживати.

Аналіз ситуації

Мета: формувати вміння аналізувати, досягти усвідомлення поняття корисних та шкідливих продуктів харчування

– Там дуже любила бувати Принцеса. Вона не любила кашу, овочі, фрукти, а їла лише солодощі, сухарики, чіпси, запиваючи все це газованими напоями. Одного разу вона захворіла. У неї сильно болів живіт, її нудило, вона відчувала слабкість.

– Як ви думаєте, чому?

Продовження додатка Г

Гра «Кошик корисних продуктів» (метод – незакінчене речення)

Мета: створити умови для подолання стереотипів, вільнішого висловлювання думки стосовно запропонованої теми, відпрацювання вмінь говорити стисло, але по суті й переконливо.

Зараз ми підемо до магазину і виберемо для Принцеси лише корисні продукти, які покладемо у кошик. Покупець буде говорити так: «Цей продукт корисний, тому що...»

– Ой, які ви молодці! Схоже наша подорож пішла вам на користь.

Робота з листом

– Діти, дивіться, хтось підкинув листа. Думаю це для вас. Хто прочитає його зміст?

Мета: виховання бережливого ставлення до власного здоров'я

«Любий друже!

Сьогодні ти зробив ще один крок назустріч знанням: дізнався про позитивний вплив корисних продуктів на збереження і зміцнення здоров'я. Навчився розрізняти «ворогів» та «союзників» для мене.

Маю надію, що в подальшому житті ти зможеш самостійно зробити правильний вибір, і цим самим завдавати мені якомога менше шкоди.

ТВІЙ ОРГАНІЗМ»

– Від чийого імені написаний? Про що він вас просить?

Вручення дітям «Паспорту здорового шлунку»

Мета: виховання бережливого ставлення до власного здоров'я.

А для того, щоб ви ніколи не забували про ці настанови, та на згадку про сьогоднішню подорож я видам кожному з вас Паспорт здорового шлунку.

5. ПІДСУМОК ЗАХОДУ (РЕФЛЕКСІЯ): МЕТОД МІКРОФОН

Мета: розвивати чіткість та логічність мислення, формувати навички вільного висловлення думки, формування впевненості у собі, виразності та послідовності мовлення.

– Молодці. А зараз підіб'ємо підсумок уроку. Для цього у мене є ось такий мікрофон. Я буду починати речення, а той, кому я передам мікрофон, продовжить його.

- Головним джерелом енергії для організму є....(їжа)
- Я знаю такі шкідливі продукти, як: ...
- Корисними продуктами є...
- Мозкову діяльність покращує вживання... (риби, м'яса, сиру)
- Зміцнюють кістки...(молочні вироби, риба)
- Джерелом вітамінів є...(овочі, фрукти)
- Найбільше на уроці мені сподобалося...
- Я дізнався (лась), що...

**Самоаналіз залікового виховного заняття
студентки 212ан групи
Ковальової Катерини Володимирівни**

Тема проведеного заняття: Дружба – дорогоцінний скарб.

Мета: розкрити зміст понять «друг» та «дружба»; прищепити учням повагу до цінностей дружби; вчити дружити і толерантно ставитися до оточуючих; виховувати вміння уважно ставитися до однокласників; уміння бачити хиби у своїй поведінці та бажання виправляти їх.

Тема є актуальною, доцільною, ураховувалась можливість активної участі дітей в обраній формі заходу, а саме: бесіда, усний аналіз розповіді, ситуацій та прислів'я, перегляд мультфільму з поданої теми, гра «Вгадай, хто мій друг?», асоціативний куцц, продовж прислів'я, вікторина «Друзі казкових героїв», мікрофон.

Було використано такі засоби навчання: комп'ютер, презентація, мультфільм, малюнки з даної теми.

Під час заняття намагалася спиратися на життєвий досвід учнів. Прагнула до того емоційного викладу матеріалу.

Намічений план заняття був повністю реалізований. Підготовлений до виховного заходу матеріал доступний для дітей та відповідав їх віковим особливостям, запитам та інтересам.

Виклад матеріалу – послідовний і логічний. Для мотивації навчальної діяльності була підібрана педагогічна ситуація про товаришів, зацікавленість дітей була підвищеною матеріалом презентації. Запропонований до перегляду мультфільм, який на початку не викликав інтересу у дітей, згодом їм сподобався: його зміст учні критично проаналізували. Меж блоками матеріалу були логічні переходи та чітка інструкція перед завданнями.

Було створено умови для того, щоб діти намагалися логічно мислити, самостійно робити висновки до теми, протягом заходу через методичні прийоми підвищувалась їх пізнавальна активність, але інколи це сприяло порушенню дисципліни.

Таким чином, зміст виховного заняття розкрито на достатньому рівні, мета досягнута частково.

Орієнтовні питання для консультації студентів на початку педагогічної практики

1. Складання графіку проведення відкритих занять, який надається викладачеві – керівнику практикою від кафедри та у відділ практики; графік складається за формою: дата, № уроку, час, кабінет, клас, ПІБ учителя.
2. Розподіл студентів по класах, знайомство з учителем, класом, відвідування уроків учителів і студентів-практикантів.
3. Допомога вчителю та взаємодопомога студентам-практикантам.
4. Вимоги до зовнішнього вигляду студентів, змінне взуття.
5. Дотримання культури поведінки, мовлення (неприпустимість сленгу).
6. Вивчення імен дітей (користування бейджами на початку практики).
7. Аналіз плану виховної роботи вчителя та складання індивідуального плану роботи студента.
8. Ведення щоденника практики, в якому законспектовано 10 – 12 спостережень за заняттями (скільки тижнів практики – стільки конспектів занять); записи в щоденник ведуться під час відвідування роботи на занятті!
9. Аналіз заняття проводиться за алгоритмом, наданим керівником практики.
10. Підготовка письмового самоаналізу відкритого заняття до його проведення (запис його у щоденнику, після конспекту заходу).
11. Оцінку за проведене заняття вчитель ставить одразу після його проведення
12. Пред'явлення на перевірку плану-конспекту вчителю та керівникові практики не менш ніж за два дні до проведення заходу.
13. Структура плану-конспекту виховного заходу:
 - клас;
 - тема;
 - мета;
 - засоби виховання (обладнання);
 - методи виховання.
 Перебіг заходу
 - мотивація діяльності;
 - план діяльності вчителя та учнів;
 - зміст заняття з методами та прийомами (із зазначенням мети їх використання) відповідно до змісту теми заняття.
 - дотримання логічних переходів при викладанні матеріалу;
 - організація діяльності учнів: групова; парна; командна; колективна, фронтальна, індивідуальна;
 - наочність (естетика оформлення: магніти, файли; розташування на дошці (продумати оформлення дошки, що і коли слід прикріпити на неї або зняти);
 - динамічна пауза – тематичні фізкультхвилинки;
 - узагальнення, висновки щодо теми заняття;
 - рефлексія діяльності учнів;
 - підсумок заняття.
14. Підготовка до розробки виховного заходу передбачає використання матеріалів бібліотеки; Інтернет сайтів; ННЦ; власну творчість.

Основи педагогічної майстерності

15. Запізнення (приходить за 15 – 20 хв до початку заняття).
16. Темп заняття (низький, середній, оптимальний, високий).
17. Субординація (діти–учитель).
18. Конспект виховного заходу – не читати (спілкуватися з дітьми).
19. Емоційність, яскравість мовлення студента-педагога.
20. Необхідно грамотно формулювати фрази і завдання, не допускати мовні помилки: «Зробити завдання», «Про що ми з вами розмовляли», «З конверта дістаємо ситуацію».
21. Варто займати паузи, коли оформлюється дошка (спілкуватися з учнями).
22. Планування не менше 6 – 8 видів діяльності учнів.
23. Необхідним є розв'язання кросвордів, які пропонуються школярам під час заняття, до його проведення, з метою перевірки правильності складання.
24. Доцільним є використання різних стимулів, подарунків.
25. Використання комп'ютера як сучасного засобу навчання.
26. Прогулювання днів практики – не припустиме.
27. Дотримуватися гігієнічних вимог: провітрювати кабінет, виводити дітей із класу, закривати шафки з одягом, прибирати речі з підлоги.

Підбиття підсумків практики (проведення конференції за результатами практики, оголошення оцінки за практику; в журналі здійснюється запис – за кредитно-трансферною системою):

Види діяльності, що підлягають оцінюванню	Критерії оцінювання	
	3	20-29
Залікове заняття	4	30-35
	5	36-40
	3	10
Уміння робити самоаналіз проведеного заходу (усно та письмово)	4	15
	5	20
	3	10
Уміння проводити спостереження, брати участь в обговоренні, робити взаємоаналіз відвіданих занять студентів	4	15
	5	20
	3	5
Систематичне оформлення (ведення) щоденника	4	6-8
	5	9-10
	3	5
Складання характеристики на учня, колектив учнів класу	4	6-8
	5	9-10

Практика з ПВР надає можливість збирати матеріал для написання наукових тез до конференцій, курсових, дипломних.

Питання для аналізу виховної роботи у класі та складання психолого-педагогічної характеристики класу

1. Аналіз розвитку учнів класу.

- Рівень вихованості учнів, особливості їх морально-етичного, естетичного, інтелектуального та фізичного розвитку (вказати, які чинники найбільше вплинули на ці процеси).
- Розвиток пізнавальних інтересів та творчих здібностей учнів, які виявляються в інтелектуальній, художньо-естетичній, трудовій та іншій діяльності.
- Сформованість в учнів потреби займатися самовихованням.

2. Аналіз динаміки соціального розвитку учнів.

- Особливості відносин учнів класу із соціумом, що їх оточує, найбільш помітні зміни у цих відносинах.
- Які чинники (умови) особливо впливають на ці зміни?
- Основні ціннісні орієнтації учнів класу, особливості їхнього ставлення до людей, праці, навчання, навчального закладу, класу тощо.
- Коло найбільш значущих учнів класу. Хто для них є (стає) найбільш значущим? Якою мірою найближче соціальне оточення (батьки, однокласники), заняття в гуртках, секціях та інших об'єднаннях впливають на процес соціалізації учнів та його результати?
- Хто і що впливає на розвиток особистості учня, на формування його особистісних якостей, творчих здібностей і талантів.
- Яку роль у соціальному розвитку учнів відіграє класна спільнота?

3. Аналіз розвитку колективу класу.

- Соціально-психологічний мікроклімат у класі. Які чинники (люди, умови) впливають на його створення? Особливості морально-психологічного клімату в класі: характер взаємовідносин учнів (тактовність, ввічливість, увага та повага один до одного, особливості стосунків хлопців та дівчат, доброзичливість, колективізм, стосунки взаємної відповідальності, турботи тощо); домінуюче ставлення учнів до вчителів, навчального закладу; особливості спілкування у класному колективі.
- Рівень розвитку колективних взаємовідносин і колективної творчої діяльності, ступінь залученості учнів до життєдіяльності класу, процесу планування, організації та аналізу спільної діяльності.
- Розвиток громадської активності учнів (ступінь їхньої ініціативності, творчості, організованості, самостійності, участі у самоврядуванні класу).
- Особливості громадської думки класу, вплив колективу на інтереси та поведінку окремих учнів. Хто (що) найбільше впливає на громадську думку класу?

4. Аналіз організації виховного процесу в класі та визначення ефективності виховної роботи педагога-вихователя.

- Що зі змісту виховних заходів було найкраще сприйнято учнями? У яких справах вони брали участь із найбільшим задоволенням? У яких виявили себе активними організаторами? До яких залишилися байдужими? У яких були пасивними? Чому?
- Наскільки ефективними були проведені практикантом виховні заходи?
- Яка діяльність практиканта позитивно вплинула на формування в учнів свідомої дисципліни та відповідального ставлення до навчання й праці?
- Які методи, форми роботи та засоби її організації найбільш позитивно вплинули на розвиток учнів та сприяли підвищенню рівня їх вихованості?

5. Висновки. Досягнення і знахідки, накопичений досвід під час проведення педагогічної практики.